

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

Situația agriculturii românești după Reforma Agrară din anul 1921

Dr. Augustin ȚĂRĂU

Reforma agrară desfășurată în România a depășit cu mult dimensiunile reformelor similare derulate în țările vecine, fiind cel mai extins proces de acest gen din întreaga Europă postbelică¹. În conștiința populară, ea a căpătat valențele unei adevărate revoluții agrare, chemate să completeze într-un mod fericit succesul repurtat pe planul reunificării tuturor teritoriilor românești sub un singur stindard. În același timp, în cercurile politice de la București a fost percepută și ca o încununare a tuturor eforturilor de modernizare a economiei agrare, întreprinse de guvernanți în anii 1864, 1889 și 1907², întrucât, până la noua reformă agrară, distribuția averii funciare se prezenta deosebit de dezechilibrată și injustă. Astfel, gospodăriile sub 5 hectare acopereau un procent de 77,2% din totalul exploatațiilor agricole, însă cumulau numai 2,9% din terenurile agricole. Cele cuprinse între 5-10 hectare reprezentau 18,2% și dețineau 37,1% din fondul funciar, iar cele cuprinse între 10-50 hectare reprezentau 3,7% și însumau 8,8% din pământuri. Moșierii, cu exploatații cuprinse între 50-100 hectare, reprezentau numai 0,3% și dețineau 2,1% din terenuri, în schimb, cei cu moșii de peste 100 hectare, chiar dacă reprezentau de abia 0,5%, aveau în proprietate 48,9% din totalul funciar³.

Nu trebuie scăpați din vedere alți doi factori care au contribuit la realizarea unității de voință a politicianilor noștri în năzuința lor de a rezolva „problema țărănească”. Primul dintre acești factori s-a născut din teama penetrării ideilor Revoluției Bolșevice în rândurile țărănimii noastre⁴, iar cel de al

¹ David Mitran, *Land and the Peasant in Rumania. The War and the Agrarian Reform, 1917-1921*, Oxford, 1930, p. 1-10.

² Pe data de 12/24 august 1864, Consiliul de Stat adoptă textul „Legii Rurale”, iar pe 14/26 august, domnitorul Alexandru Ioan Cuza va adopta „Decretul pentru Legea Rurală”, prin care țărani erau eliberați de sarcinile feudale și deveneau stăpâni pe pământurile pe care le lucraseră până atunci, urmând a plăti o răscumpărare. Au fost împroprietăriți atunci 463.554 de familii cu o suprafață de 1.810.311,297 hectare. De asemenea, au mai fost împroprietărite alte 48.342 de familii de „însurăței”, cu o suprafață de 228.328,972 hectare.

La 7/19 aprilie 1889, guvernul condus de Lascăr Catargiu a adoptat „Legea pentru Vânzarea pământului către Țărani și pentru Răscumpărarea Embaticurilor”, în urma căreia 106.714 familii au achiziționat 546.593 de hectare pământ din moșiile statului.

În urma mișcărilor revendicative țărănești, deosebit de violente, din primăvara anului 1907, guvernul condus de Dimitrie A. Sturdza va adopta, la 23 decembrie 1907/5 ianuarie 1908, Legea privind Învoielile Agricole, prin care: era interzisă munca și dijma la tarla, precum și dările suplimentare în natură, bani sau muncă; toate contractele colective dintre moșieri și țărani erau supuse înregistrării obligatorii; o comisie specială fixa prin lege prețul maxim al arendeii și nivelul minim salarial pentru muncitorii agricoli. *Istoria României în date...*, p. 215-216, 256, 285.

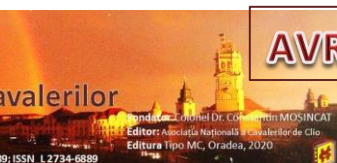
³ Wim van Meurs, *Land Reform in Roumania-A never Ending Story*, în „South East Review”, No. 2/1999, p. 109-122.

⁴ Intențiile de penetrarea ideologică a spațiului românesc sunt cuprinse în documentul intitulat „Memoriu cu privire la necesitatea creării Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești”, întocmit la 4 februarie 1924 de un grup alcătuit din zece bolșevici de origine română. Fruntașul bolșevic român Mihail Frunze a fost cel care a intervenit pe lângă Stalin pentru realizarea proiectului, argumentând că: „E de la sine înțeles, că acest mod de administrare a Basarabiei doar aprofundează ura populației față de vechiul regat românesc și credem că e în interesele U.R.S.S. și ale revoluției socialiste să se facă tot posibilul pentru a utiliza aceste stări de spirit – se spune printre altele în document - Pe malul stâng al Nistrului, în fostele gubernii Herson și Kamenet-Podolsk locuiesc în masă compactă nu mai puțin de 500.000-800.000 de moldoveni*, iar conform afirmațiilor românilor – până la 2.000.000 de moldoveni, care își au modul lor specific național de trai și care vorbesc un dialect românesc - limba moldovenească. Această populație ocupă nu mai puțin de 16.000 de verste pătrate.

Deoarece este situată în apropierea frontierei, ea, din considerente de ordin pur militar, se bucură de griji deosebite în ce privește modul de organizare a vieții economice. Dacă mai adăugăm la aceasta interesele culturale specifice ale populației moldovenești, apoi pornind de la factorul etnografic, în baza politicii naționale sovietice, ar putea fi creată o unitate autonomă social-politică moldovenească în frontierele R.S.S.U. sau în cadrul U.R.S.S. După părerea noastră, o astfel de unitate ar putea fi Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Crearea acestei republici va genera o serie întreagă de consecințe de ordin intern (din punct de vedere al intereselor nemijlocite ale U.R.S.S.) și internațional:

1) Organizarea populației moldovenești într-o unitate politico-administrativă ar contribui la creșterea nivelului economic și cultural al populației. Din punct de vedere al U.R.S.S. consolidarea acesteia din urmă e cu atât mai necesară, cu cât e probabilă eventualitatea, mai devreme sau mai târziu, a apariției conflictelor militare, în timpul cărora este necesar un spate al frontului bine asigurat, lipsit de stări de nemulțumire.

2) Republica Moldovenească ar putea juca același rol de factor politico-propagandistic, pe care îl joacă Republica Bielorussia față de Polonia și cea Carelă față de Finlanda. Ea ar focaliza atenția și simpatia populației basarabene și ar crea pretexte evidente în pretențiile realipirii la ea a Transnistriei. Din acest punct de vedere devine imperioasă necesitatea de a se crea anume o republică socialistă, și nu o regiune autonomă în componența R.S.S.M. Unite Basarabia și Transnistria ar servi drept breșă strategică a U.R.S.S. față de Balcani (prin Dobrogea) și față de Europa centrală (prin Bucovina și Galiția), pe care U.R.S.S. le-ar putea folosi drept cap de pod în scopuri militare și politice”. Arhivele Republicii Moldova, fond 49, inv. 1, dos. 88, f. 55. Apud:

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

doilea, din dorința sinceră a fruntașilor mișcării naționale din Ardeal, Basarabia și Bucovina de a desăvârși procesul de unificare a românilor din aceste provincii cu țara mamă și printr-o largă redistribuire a averii funciare, acțiune menită să acorde șanse egale întregii țărănimii.

Promisă de regele Ferdinand la 23 martie/5 aprilie 1917, în ajunul marilor bătălii de pe frontul din Moldova, reforma agrară a fost introdusă în textul Constituției pe data 20 iulie/2 august a aceluiași an⁵, pasul următor concretizându-se prin exproprierea unei suprafețe de 2 milioane de hectare⁶. Pe 14/27 decembrie 1918 guvernul liberal condus de Ion I. C. Brătianu a decretat exproprierea moșiilor mai mari de 100 de hectare⁷, însă aplicarea măsurii a fost amânată din cauza instabilității politice din țară⁸.

Transilvănenii și-au elaborat un proiect propriu de lege pentru reformă agrară, votat de Marele Sfat Național la 12 august 1919 și aprobat de regele Ferdinand la 10 septembrie. Principiile enunțate din cuprinsul acestuia au fost reafirmate în „Programul de muncă al Partidului Național Român” cu ocazia Congresului din 24 aprilie 1920. „Partidul Național Român – glăsuiește documentul – pornind de la principiul ca pământul să ajungă în mâna celor care-l cultivă, cu excluderea oricărei rente fără muncă, și ținând seama de cerințele unei sănătoase nivelări sociale ca și de promovarea producției naționale, va veghea ca legea agrară pentru Basarabia, votată de corpurile legiuitoare⁹, precum și decretul-lege pentru reforma agrară din Ardeal¹⁰ și Bucovina¹¹ să fie executat în mod legal și drept. La revizuirea reformei agrare pentru Ardeal și Bucovina de către corpurile legiuitoare, partidul nu admite schimbări în dezavantajul țărănimii, nici în ceea ce privește extinderea exproprierii, nici în ce privește prețul”¹².

Aplicarea generală a reformei agrare va fi demarată de abia în anul 1921, prin intermediul unor legi specifice fiecăreia dintre provinciile istorice ale României. Pe 17 iulie 1921 este adoptată Legea pentru definitivarea Reformei Agrare pentru vechiul Regat, iar pe 23 iulie Legea pentru Reforma Agrară din Bucovina și Legea pentru Reforma agrară din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș¹³. Excepție a făcut numai Basarabia, unde fusese emisă o lege similară încă din 13 martie 1920¹⁴.

Prin urmare, un număr de 20.976 de mari exploatații, cu o suprafață totală de 6.008.098 hectare au fost expropriate și atribuite la 1.368.978 de țărani, suprafață la care s-au adăugat pădurile și pășunile composesorale cu care au fost înzestrate comunele¹⁵. În vechiul Regat, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 4.593.148 la 7.369.549, în detrimentul exploatațiilor de peste 100 de hectare, al căror număr a scăzut de la 3.397.851 la 621.450; în Basarabia, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 2.337.811 la 3.829.731, în vreme ce numărul exploatațiilor de peste 100 de hectare a scăzut de la 1.844.539 la 352.619; în Transilvania, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 4.689.855 la 6.363.664, iar cel al exploatațiilor de peste 100 de hectare a scăzut de la 2.751.457 la 1.087.648; în Bucovina, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut de la 405.000 la 480.967, cel al exploatațiilor de peste 100 de hectare reducându-se de la 115.000 la 39.033. La nivelul întregii țări, numărul exploatațiilor mai mici de 100 de hectare a crescut

---

Oleg Galuscenco, *Memoriu cu privire la necesitatea creării Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești*, în „Academic Review” (Chișinău), din 18 martie 2005, p. 16.

*Potrivit datelor statistice din anul 1920, se aflau în teritoriile transnistriene: 137.856 moldoveni în gubernia Odessa (66.170 bărbați și 71.686 femei), 16.516 în gubernia Nicolaev (8.218 bărbați și 8.292 femei), 10.435 în gubernia Doneț; în gubernia Podolia, unde locuia o masă compactă de moldoveni, nu s-a putut realiza recensământul, deoarece regiunea a fost anexată de Polonia în 1920 – n.n., A.T.

⁵ *Monitorul Oficial*, nr. 98, din 20 iulie/2 august 1917.

⁶ Rosalie Evans, *The Agrarian Revolution*, Cambridge, 1924, p. 76.

⁷ *Monitorul Oficial*, nr. 214, din 15/28 decembrie 1918

⁸ Ioan Scurtu, *Istoria Partidului Național-Țărănesc*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 16.

⁹ *Legea de Reformă agrară pentru Basarabia*, votată de Sfatul Țării la 27 noiembrie 1918, ratificată prin Decretul regal nr. 3791 din 22 decembrie 1918.

¹⁰ *Decret-lege*, nr. 3871, din 6 septembrie 1919, cuprinzând dispozițiuni privitoare la exproprierea pentru cauză de utilitate națională în Bucovina, în „Monitorul Oficial”, nr. 113, din 7 septembrie 1919.

¹¹ *Decret-lege*, nr. 3911, din 10 septembrie 1919, privitor la Reforma agrară în Transilvania, Banat și țările ungurene, în „Monitorul Oficial”, nr. 117, din 12 septembrie 1919.

¹² Vasile C. Osvadă, *Reforma agrară pentru Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, București, 1921, p. 5; Victor Jinga, *op. cit.*, p. 485-486.

¹³ *Monitorul Oficial*, nr. 93, din 30 iulie 1921.

¹⁴ *Idem*, nr. 258, din 13 martie 1920.

¹⁵ Georgeta Vidican, *Land Reform and Economic Development. Case Study on Roumania*, București, 2004, p. 43.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

de la 12.025.814 (59,77%) la 18.043.911 (89,56%), iar cel al exploatațiilor de peste 100 de hectare s-a diminuat de la 8.103.847 (40,23%) la 2.100.750 (10,44%)¹⁶.

În provinciile reunite, diferențele sociale erau în cam aceleași ca și în Vechiul Regat, cu unele diferențe de ordin etnic, cum a fost situația din Transilvania, unde cei mai mulți dintre moșieri erau unguri, în vreme ce majoritatea țăranilor erau români. Țăranii minorităților etnice n-au fost însă excluși de la împroprietărire de către guvernul României, așa după cum s-a întâmplat în celelalte țări succesoare ale fostului Imperiului Austro-Ungar. Un număr de 201.165 de familii de altă etnie au fost împroprietărite alături cu 532.700 de români, anume: 82.640 de minoritari în Transilvania, 24.045 în Bucovina și 94.480 în Basarabia¹⁷, printre care și cei 4.500 de țărani evrei de aici, împroprietăriți în octombrie 1920 cu suprafețe cuprinse între 4-6 hectare, răscumpărate cu sprijinul bănesc al Joint-ului american¹⁸.

Deși lucrările de aplicare a reformei agrare s-au derulat prin intermediul unor instituții de stat specializate, respectiv consilieratele agricole județene și comisiile județene de expropriere și împroprietărire, alcătuite din ingineri topografi, agronomi și juriști, ele s-au prelungit nefiresc de mult datorită nesfârșitelor procese intentate de moșieri împotriva deciziilor de expropriere sau împotriva prețurilor fixate pentru despăgubire, dar și a litigiilor intervenite între sătenii unor diverse localități, cărora le-au fost expropriate păduri și pășuni urbariale pentru satisfacerea nevoilor confrăților din satele vecine. S-a ajuns astfel ca la sfârșitul anilor '30 să mai existe destule comune în care lucrările de reformă agrară să nu fi fost definitive¹⁹.

Întârzierea înregistrată în derularea operațiunilor ce decurgeau din legea pentru reformă agrară a fost speculată apoi de o serie de moșieri ale căror proprietăți urmau să fie expropriate. Aceștia au recurs la vânzări ilegale de loturi către țărani, fără a ține cont de dreptul de preemțiune al statului la cumpărarea terenurilor agricole. De pildă, în Crișana, groful Nadány Nicolae a vândut la preț de speculă 310 iugăre de pământ la 14 țărani din comuna Girișu Negru, care mai dețineau împreună alte 170 de iugăre²⁰, groful Zichy a înstrăinat către țăranii din comunele Peștiș, Lugașu de Jos, Lugașu de Sus și Aleșd sute de hectare de pădure²¹, iar către avocatul său, Ioan Iacob, conacul din Lugașu de Jos și o bună parte din pădurea și pășunea proprie²², după care a vândut proprietățile Vadu Crișului și Gheghie prosperului om de afaceri Alexandru Mateescu din Vălenii de Munte (Prahova), de curând stabilit în Bihor²³, ori baronul Schell, care și-a vândut moșia din Șimian (Sălaj) fruntașului țăranist Teodor Rocsin²⁴.

¹⁶ O.S. Morgan, *op. cit.*, p. 323. Ygael Gluckstein, *op. cit.*, p. 7.

¹⁷ Vasile Bozga, *1864-1921-1945 Reformele agrare din România*, în „Dosarele Istoriei” (București), nr. 10, din 2004, p. 49.

¹⁸ Carol Iancu, *Evreii din România. De la emancipare la marginalizare 1919-1938*, Editura Hasefer, București, 2000, p. 25, 64.

¹⁹ Cu titlu de exemplu, în Crișana au fost definitive abia după anul 1931 lucrările de reformă în următoarele localități: în *plasa Aleșd*: Aștileu- proprietatea Societății pentru Arderea Varului Aleșd-Turda (1932), Aușeu- moșia contelui Bethlen Aladár (1934), Borod- moșia Palladi Victor (1936) și moșia erezilor Friedman Benö (1936), Bratca- moșia contelui Bethlen Aladár (1938), Butan- moșia erezilor Juricskai (1934), Călățea- moșiile Petre Gârdan a Ghighi, Gavril Gârdan a Ghighi și Gavril Gârdan a Fani (1938), Chistag- moșia Friedman Benö (1933), Gălășeni- moșia Capitulului Romano-Catolic de Oradea (1934), Luncșoara- moșia contelui Bethlen Aladár (1934), Ortiteag- moșia erezilor Juricskai (1934), Peștere- proprietatea Societății Anonime pentru Arderea Varului Aleșd (1937), Peștiș- moșia fraților Ioan, Salvator și Romul Iacob, Sabina Andru (1938), Țețchea- moșia Zathurezky Ștefan (1938), Vadu Crișului- moșia Gheorghe Mateescu (1935) și moșia erezilor Juricskai (1934) – în *plasa Beiuș*: Beiuș- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Beiuș-Târcaia- moșia Mikló Alexandru-Antal Ștefan (1934), Beiuș- proprietatea Băncii de Parcelare (1936), Beiuș- moșia Parohiei Greco-Catolice (1934), Borz - moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932), Beiușele- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1935), Belejeni- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Budureasa- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1943), Buntești- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1935), Burda- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932), Căbești- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Cărbunari- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1937), Cresuia- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1938), Cucuceni- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1934), Cusuiș- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Curățele -moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1933), Drăgoteni- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932), Dumbrăvița de Codru- moșia Capitulului Romano-Catolic de Oradea (1937), Finiș- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1937), Fiziș- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Forău- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1932), Gurani- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1936), Hinchiriș- moșia Episcopiei Greco-Catolice de Oradea (1938) etc. A.N.-S.J. Bihor, fond *Consilieratul Agricol Bihor*.

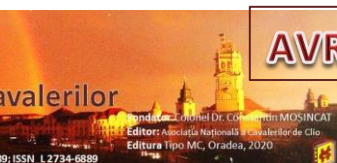
²⁰ Idem, fond *Comisia de Expropriere și Împroprietăriri a Județului Bihor*, dos. 198/1927, f. 223; Dumitru Șandru, *Satul românesc între anii 1918 și 1944*, Casa de Presă și Editură «Cronica», 1996, p. 61.

²¹ Idem, fond *Exploatația de Păduri «Darvas-La Roche»*, dos. 19/1930.

²² Idem, fond *Comitetul jud. Bihor al P.C.R.*, dos. 508/1949, f. 100.

²³ Idem, dos. 411/1949, f. 44-48.

²⁴ Idem, dos. 6/1945-1947, f. 207.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

Fenomenul a mai fost favorizat și de incapacitatea Casei Centrale a Împroprietăririi de a asigura finanțarea achiziționării pământurilor scoase la vânzare, deși până în 1922, statul a derulat prin Centrala Băncilor Populare o sumă de 14 milioane de lei destinată exercitării preemțiunii, după care nu a mai avansat nici un leu timp de 12 ani²⁵.

Nu se poate afirma însă că statul n-ar fi fost preocupat să ridice standardul calitativ al agriculturii românești, cel puțin pe calea măsurilor legislative adoptate. Prin modificările aduse Legii învățământului primar, în 1924, s-au introdus pe scară largă cunoștințele agricole în toate școlile de la sate, iar prin intermediul programelor școlilor de agricultură, viticultură și horticultură, precum și prin cele ale școlilor de gospodărie casnică ori de ucenici agricoli au fost difuzate către spațiul rural cunoștințele de agrotehnică modernă.

În 1925 au fost înființate Camerele agricole județene, măsură prin care s-a urmărit coordonarea întregii activități agricole, în scopul încurajării inițiativei agricultorilor cu o experiență și o cultură profesională mai ridicată, pentru ca rezultatele muncii lor să furnizeze exemple pozitive tuturor celor implicați într-un fel sau altul în economia agricolă, mizându-se în acest fel, atât pe sporirea producției, cât și pe creșterea calității produselor obținute.

Au fost înființate islazuri comunale, ale căror întinderi au atins însă abia procentul de 25% din suprafața cultivabilă a țării în 1937, cu toate că reglementarea regimului juridic al acestora a fost rezolvată încă din 1927. În 1926 a fost emisă Legea pentru încurajarea creșterii animalelor, iar în următorii doi ani au fost înființate două institute de cercetări agricole și zootehnice cu menirea de a alimenta piața internă cu soiuri și rase competitive. Un an mai târziu a fost introdusă Legea clasificării cerealelor, în speranța reangrenării țării noastre în circuitul comerțului internațional al produselor cerealiere și a recuperării piețelor externe pierdute.

Tânăra noastră democrație, prin cele zece guvernări care s-au succedat la putere în primul deceniu de după Marea Unire, nu a reușit însă să-și fructifice bunele intenții pe care și le-a propus, în fața intereselor generale primind din păcate cele ale grupurilor politice²⁶. „Dacă aceste instituțiuni, foarte utile, nu au dat încă întreg rezultatul ce avem dreptul a aștepta de la ele, faptul se datorește amestecului politic, care a pus în fruntea unora din ele elemente nepregătite, oameni cu pricepere în alte ramuri de activitate, dar profani în agricultură” – avea să conchidă profesorul Gheorghe Cipăianu în 1938²⁷.

Criza economică mondială a afectat la rândul său în foarte mare măsură agricultura noastră, manifestată de la început printr-o alarmantă scădere a prețurilor, mai ales la cereale. Pe fondul supraproducției agricole înregistrate după război în țările de peste ocean, în special în S.U.A., piața europeană a ajuns în anul 1929 să nu mai poată absorbi aflusul de mărfuri cu care era bombardată. Prețurile au cunoscut în curând o depreciere dramatică, încât ajunseseră să nu acopere nici cheltuielile de producție, situație care a determinat o rapidă prăbușire a economiei agricole din statele europene. Cele mai afectate au fost, după cum era de așteptat, țările cu caracter eminentamente agricol, cum a fost și România acelor timpuri. La noi, efectul dezastruos al crizei a fost amplificat și de lipsa de organizare și control a instituțiilor bancare private, care ajunseseră să ia dobânzi de până la 20% și chiar mai mult. În aceste condiții, două treimi din proprietatea rurală a intrat sub spectrul primejdiei de a se ruina, datorită creditelor care le grevau²⁸. „Pământul mai valorează 1/5 din valoarea lui de acum câțiva ani, cerealele ¼, chitanțele de depozit se vând cu 20%, acțiunile de asemenea, chirii s-au redus cu 50%, iar salariile cu 40%. Făcând o medie, putem afirma că toate bunurile, veniturile, ca și produsele, au scăzut cu 50-60% din valoarea lor de acum 4-5 ani” – raporta Virgil Potârcă în ședința Senatului de la începutul lunii aprilie 1933²⁹.

²⁵ Dumitru Șandru, *op. cit.*, p. 61.

²⁶ Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României, dela începuturi – 1859, până în zilele noastre – 1995*, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 80-95.

²⁷ G. Cipăianu, *Legislația agricolă*, în „Enciclopedia României”, vol. III, *Economia Națională*, Fundațiile Regale, București, p. 92-93.

²⁸ G. Ionescu-Șișești, *Agricultura României*, în „Enciclopedia României”, vol. III, *Economia Națională*, Fundațiile Regale, București, 1938, p. 301.

²⁹ *Legea pentru reglementarea datoriilor rurale și urbane*, (coordonator Virgil Potârcă), Editura Vremea, București, 1933, 1938, p. 11.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

Statul a intervenit din nou prin promulgarea Legii Conversiunii Datoriilor Agricole, în aprilie 1934, măsură născută în urma unor îndelungate discuții care începuseră de prin 1931, anul în care criza atinsese valoarea ei maximă. În baza acestui act normativ, toți debitorii agricoli s-au bucurat de o reducere de 50% din totalul datoriilor, urmând ca restul acestora să fie plătite într-un interval de 17 ani cu o dobândă de 3%. Intervenția a fost salutară pentru salvagardarea proprietarilor mici și mijlocii. Apoi, Creditul Agricol Ipotecar, înființat în 1931 cu un capital de 330 milioane lei aur, a avut un rol hotărâtor în ajutorarea marilor agricultori, care și-au lichidat astfel datoriile acumulate și au reușit să-și reîmprospăteze inventarul agricol. În fine, Legea pentru Încurajarea Agriculturii, emisă în 1937, a fost concepută cu scopul de a oferi micilor proprietari agricoli pârghiile financiare necesare contractării unor credite cu o dobândă de numai 2%, peste scontul Băncii Naționale, prin intermediul Băncii pentru Industrializarea și Valorificarea Produselor Agricole³⁰.

În ciuda tuturor acestor măsuri, o bună parte a țăranilor săraci au ajuns să-și piardă până și pământurile primite prin reforma agrară, iar o altă parte, cei cât de cât mai înstăriți, să și le diminueze în favoarea moșierilor. Repartizarea proprietăților agricole se îndrepta încetul cu încetul către *status-quo*-ul anterior, în unele zone ale țării situația fiind mai rea decât înainte de 1918, datorită fărâmițării excesive. În preajma celui de-al Doilea Război Mondial, existau în țară 3.280.000 de exploatații agricole, dintre care 2.460.000 de gospodării, reprezentând 74,9%, cumulau 5.535.000 hectare, reprezentând abia 28%, în vreme ce exploatațiile de peste 50 hectare, în număr de 25.000 (0,8%), însumau 6.365.000 hectare, reprezentând 32,2% din suprafața agricolă totală de 19.750.000 cât avea România la acea vreme. Diferența era alcătuită din gospodării cu suprafețe cuprinse între 5 și 50 hectare, astfel: 560.000 de proprietăți (17,1%) cu suprafețe de 5-10 ha, însumau 3.955.000 ha (20%), 180.000 de proprietăți (5,5%) cu suprafețe de 10-20 ha, cumulau 2.360.000 ha (12%), iar 55.000 de proprietăți (1,7%) cu suprafețe de 20-50 ha, cuprindeau 1.535.000 ha (7,8%). Această clasă medie a țăranimii număra 795.000 de gospodării (24,3%) și avea în proprietate 7.850.000 hectare (39,8%)³¹. Cifrele sunt grăitoare pentru ilustrarea „reușitei” acțiunii de redistribuire a fondului funciar la noi.

În ce privește situația din județele din nord-vestul țării, repartizarea terenurilor agricole pe categorii de proprietari se prezenta mai bine, în sensul că acestea nu au cunoscut un atât de accentuat proces de reconstituire a marilor moșii ca în restul țării, poate și datorită sprijinului acordat țăranimii de către instituțiile locale de credit. Cu titlu de exemplu poate fi amintită aici „Banca Populară Regională «Vintilă Brătianu»” din Beiuș, al cărei obiect de activitate era axat pe ajutorarea bănească a țăranilor din satele plaselor Beiuș și Vașcău interesați de „cumpărarea de imobile, pământ; escontarea (despăgubirea – n.n., A.Ț.) copiilor sau a fraților; recuperarea și salvarea averilor părintești; prevenirea fărâmițării sau pulverizării proprietăților agricole rurale sau urbane”. În această direcție, banca i-a contactat pe primarii comunelor Totoreni, Târcaia, Târcăița, Mierag, Ferice,, Poieni de Jos, Poieni de Sus, Săud, Lelești, Buntești, Teleac, Săliște de Beiuș, Cărbunari, Budureasa, Saca, Ursad, Sânicolau de Beiuș, Șoimi, Urviș de Beiuș, Dumbrăvița de Codru, Poclusa de Beliu, Remetea, Șoimuș, Petreasa, Delani, Drăgoteni, Meziad, Pocola, Feneriș, Sânmartinu de Beiuș și Pietrani, împreună cu care a semnat protocoale de într-ajutorare a obștilor sătești³².

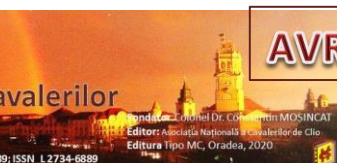
O altă preocupare, am spune de căpătâi, a instituției s-a cristalizat în jurul nobilei idei de sprijinire cu prioritate a investitorilor agricoli români, dat fiind dezechilibrul economic moștenit de pe vremea monarhiei dualiste între nivelul ridicat de concentrare a averilor în mâinile etnicilor maghiari și evrei în comparație cu cel al locuitorilor români. Așa de pildă, investitorul Nerva Traian Cosma s-a bucurat de un împrumut considerabil pentru a putea achiziționa moșia „Kustyán” din Salonta sau frații Rocsin pentru cumpărarea moșiilor „Barmod” din Salonta, „Markovits” din Inand, „Stern” din Mădăras etc., într-o zonă în care până nu demult dominaseră economic diverși reprezentanți ai burgheziei alogene. Dar nu numai marii investitori au fost beneficiarii unor atare împrumuturi, ci și țăranimea mijlocasă, ținta băncii fiind – așa după cum se dezvăluie într-un protocol – aceea de a crea proprietăți țărănești particulare „consolidate și mărite, înlăturând primejdia comunistă a fărâmițării proprietății

³⁰ G. Cipăianu, *op. cit.*, p. 92-93.

³¹ G. Ionescu-Șișești, *op. cit.*, p. 301.

³² A.N.-S.J. Bihor, fond *Banca Populară Regională «Vintilă Brătianu» Beiuș*, dos. 102/1939-1948, f. 8-11.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

agricole, căutând însă posibilități de cumpărare atât din mâini minoritare cât și din mâinile românești și pe seama existentelor mici, încadrate într-o colectivitate cooperatistă și de preferință obște”³³.

Revenind la situația statistică a distribuției averii funciare pe categorii de proprietari, amintim că Aradul, cu o suprafață totală de 624.800 ha, din care 286.314 ha arabil, avea 6.363 hectare în mâinile moșierilor, iar 279.951 hectare în mâinile micilor proprietari. Din totalul suprafeței arabile, cerealele ocupau 255.112 hectare, repartizate după cum urmează: grâul ocupa 125.367 hectare, cu o producție de 1.163.391 chintale, producția medie la hectar fiind de 9, 3 chintale; porumbul ocupa 108.981 hectare, cu o producție de 1.547.386 chintale, producția medie la hectar fiind de 14, 1 chintale; ovăzul ocupa 10.805 hectare, cu o producție de 87.672 chintale, producția medie la hectar fiind de 8, 1 chintale; orzul ocupa 8.068 hectare, cu o producție de 69.463 chintale, producția medie la hectar fiind de 8, 6 chintale; secara ocupa 1.564 hectare, cu o producție de 11.653 chintale, producția medie la hectar fiind de 7,5 chintale; sorgul ocupa 274 hectare, meiul 33 hectare și hrișca 20 hectare. Fânețele cultivate și alte culturi furajere ocupau 14.696 hectare, fânețele naturale 16.089 hectare, pășunile 68.741 hectare, iar legumele și zarzavaturile ocupau 7.384 hectare. Livezile de pruni ocupau 19.635 hectare, iar alte culturi pomicole 1.497 hectare. Viile se întindeau pe o suprafață de 6.550 hectare, iar pădurile 141.402 hectare³⁴.

Bihorul, cu o suprafață totală de 746.700 ha, la acea vreme³⁵, din care 305.671 ha arabil, avea 15.645 hectare în mâinile moșierilor, iar 290.026 hectare în mâinile micilor proprietari. Din totalul suprafeței arabile, cerealele ocupau 245.642 hectare, repartizate astfel: grâul ocupa 112.788 hectare, cu o producție de 1.144.780 chintale, producția medie la hectar fiind de 10,1 chintale; porumbul ocupa 88.851 hectare, cu o producție de 731.147 chintale, producția medie la hectar fiind de 8,2 chintale; secara ocupa 17.624 hectare, cu o producție de 186.727 chintale, producția medie la hectar fiind de 10,6 chintale; ovăzul ocupa 15.439 hectare, cu o producție de 146.208 chintale, producția medie la hectar fiind de 9,5 chintale; orzul ocupa 10.535 hectare, cu o producție de 99.826 chintale, producția medie la hectar fiind de 9,5 chintale; sorgul ocupa 209 hectare, meiul 188 hectare, iar hrișca 8 hectare. Fânețele cultivate și alte culturi furajere ocupau 34.084 hectare, fânețele naturale 37.520 hectare, pășunile 108.487 hectare, iar legumele și zarzavaturile ocupau 7.384 hectare, iar legumele și zarzavaturile ocupau 9.539 hectare. Livezile de pruni ocupau 2.312 hectare, iar alte culturi pomicole 1.603 hectare. Viile se întindeau pe o suprafață de 5.547 hectare, iar pădurile 221.333 hectare³⁶.

Sătmarul, cu o suprafață totală de 424.200 ha, pe atunci³⁷, din care 154.625 ha arabil, avea 13.004 hectare în mâinile moșierilor și 141.621 hectare în mâinile micilor proprietari. În privința repartiției terenurilor pe destinații, economia agrară a județului era grevată negativ de existența unei suprafețe de 14.691 hectare de ogoare sterpe. Totuși, culturile de grâu ocupau 43.581 hectare, cu o producție de 446.913 chintale, la o producție medie de 10,3 chintale; porumbul era cultivat pe 38.037 hectare, cu o producție de 218.442 chintale și o medie de 5,7 chintale; ovăzul ocupa 14.602 hectare, cu o producție de 129.668 chintale și o medie de 8,9 chintale; secara se cultiva pe 9.620 hectare, cu o producție de 111.932 chintale și o medie de 11,6 chintale; orzul ocupa 2.205 ha, cu o producție de 20.966 chintale și o medie de 9,5 chintale, iar alte culturi (mei, hrișcă, sorg) ocupau 136 ha. Fânețele cultivate și alte culturi furajere ocupau 18.935 hectare, fânețele naturale 36.706 hectare, pășunile 44.125 hectare. Livezile de pruni ocupau 4.736 hectare, iar alte culturi pomicole 3.672 hectare. Viile se întindeau pe o suprafață de 2.403 hectare³⁸.

Maramureșul, cu o suprafață totală de 338.100 ha, din care 37.528 ha arabil, avea 312 hectare în mâinile moșierilor și 37.216 hectare în mâinile micilor proprietari. Cea mai importantă cultură cerealieră era porumbul, care ocupa o suprafață de 9.555 hectare, cu o producție de 89.261 chintale și o medie de 9,3 chintale; ovăzul ocupa 9.386 hectare, cu o producție de 64.311 chintale și o medie de 6,9 chintale; grâul era semănat pe 899 hectare, cu o producție de 5.868 chintale și o medie de 6,5 chintale;

³³ *Ibidem*, f. 15-16.

³⁴ Constantin C. Giurescu, *Monografiile istorice ale județelor României*, în „Enciclopedia României”, vol. III, *Economia Națională*, Fundațiile Regale, București, 1938, p. 29-30.

³⁵ În anul 1925, în urma noii împărțiri administrativ teritoriale a țării, plasa Valea lui Mihai, aparținând Bihorului, a fost arondată județului Sălaj – n.n., A.Ț.

³⁶ Constantin C. Giurescu, *op. cit.*, p. 62.

³⁷ În anul 1925, în urma noii împărțiri administrativ teritoriale a țării, plasa Carei, aparținând Sătmarului, a fost arondată județului Sălaj – n.n., A.Ț.

³⁸ Constantin C. Giurescu, *op. cit.*, p. 388.

orzul ocupa 544 hectare, cu o producție de 3.842 chintale și o medie de 7,1 chintale; secara ocupa 497 hectare, cu o producție de 3.204 chintale și o medie de 7,1 chintale, iar hrișca 131 hectare. Fânețele cultivate și alte culturi furajere ocupau 3.555 hectare, fânețele naturale 48.583 hectare, pășunile 21.913 hectare. Livezile de pruni ocupau 508 hectare, iar alte culturi pomicele 1.694 hectare. Pădurile se întindeau pe o suprafață de 147.193 hectare³⁹.

Cu toate neajunsurile care au însoțit aplicarea ei, Reforma Agrară desfășurată în Ardeal a adus o serioasă atingere monopolului capitalului funciar deținut până atunci de magnații vremii ori de instituțiile ecleziastice, oferind țărănimii românești o reală șansă de relansare și afirmare economică, fenomen care a grăbit procesul de omogenizare a populației de pe ambii versanți ai Carpaților și a întărit caracterul unitar la tânărului stat românesc.

---

³⁹ *Ibidem*, p. 272.